

Чапля П. В.,
аспірант;

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Київ)

ОБЛІКОВЕ ВІДОБРАЖЕННЯ ОПЕРАЦІЙ З ЦИФРОВИМИ ВАЛЮТАМИ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ

У зв'язку зі стрімким розвитком криптовалют і розрахунків за допомогою таких активів та їхнім впливом на фінансовий сектор країни центральні банки все активніше досліджують впровадження у своїх країнах централізованих цифрових валют – цифрової валюти центрального банку (Central Bank Digital Currency, CBDC), функціонування якої здійснюється на основі технології блокчейн. Не є винятком і Національний банк України, який досліджує можливість впровадження в Україні цифрових грошей Національного банку України – «е-гривні».

Українське законодавство вже містить окремі положення щодо можливості функціонування цифрових грошей Національного банку України. Існування цифрової валюти центрального банку визначено Законом України «Про платіжні послуги». Відповідно до закону, цифрові гроші Національного банку України є «електронною формою грошової одиниці України, емітентом якої є Національний банк України» [1]. Крім того, як визначає закон, такі гроші є «законним платіжним засобом на території України, приймаються фізичними і юридичними особами для проведення платіжних операцій» [1]. Тобто розрахунки за допомогою цифрових грошей стосуватимуться й платежів, що здійснюються юридичними особами, зокрема підприємствами. Це потребуватиме від суб'єктів господарювання відображення в бухгалтерському обліку платежів, здійснених за допомогою цифрових грошей.

Оскільки цифрові гроші є абсолютно новим явищем в національній економіці, поки не існує методичних підходів до обліку операцій з такими активами, а національне законодавство та національні стандарти обліку не пристосовані до можливої появи цифрових грошей в Україні.

Також, оскільки цифрові валюти є новим явищем і для світової економіки, і більшість країн лише проводять дослідження та підготовку до впровадження цифрових грошей, у значній мірі відсутній зарубіжний досвід щодо обліку операцій із такими грошовими одиницями. Станом на 2024 рік 134 країни перебувають на етапі розробки власної цифрової валюти, однак лише три країни (Багамські Острови, Ямайка та Нігерія) обмежено впровадили її [3].

Таким чином, на даний момент не існує стандартів бухгалтерського обліку, які б конкретно стосувалися практики бухгалтерського обліку для CBDC. Одним із варіантів облікової класифікації цифрових валют є віднесення їх до грошових коштів. Однак цифрова валюта, хоч і є повним еквівалентом національної валюти, все ж не підпадає під жодний елемент грошових коштів, визначений національними чи міжнародними стандартами. Зокрема, відповідно до МСБО 7, до складу грошових коштів підприємства відносять готівкові грошові кошти та

депозити до запитання [2]. НП(С)БО 1 також наводить додатковий, третій елемент грошових коштів, який не визначено в міжнародних стандартах, – кошти на рахунках у банку. Цифрові гроші ж неможливо чітко віднести до жодної з перелічених категорій.

Однак на фінальних етапах впровадження цифрової валюти законодавство, ймовірно, буде реформовано. Одним із варіантів визначення цифрових грошей у стандартах є розширення складу грошових коштів, визначених стандартами. Іншим підходом було б додати формулювання про те, що готівка включає як фізичні, так і цифрові гроші [4].

Розширення або видозміна складу грошових коштів потребуватиме створення нових бухгалтерських рахунків, на яких обліковуватимуться операції з цифровими грошима. Введення в країні цифрових грошей потребуватиме значного реформування національного законодавства, що стосується бухгалтерського обліку та звітності. Зокрема, якщо цифрові гроші будуть прирівняні до готівкових, необхідно буде оновлювати нормативно-правові акти, які обмежують використання готівкових коштів у розрахунках юридичних осіб, оскільки всі транзакції з цифровими грошима будуть видимі НБУ та контролюючим органам.

Альтернативно, цифрові гроші можна віднести до фінансових інструментів. Якщо CBDC обмінюватиметься на національну валюту не у співвідношенні 1 до 1, а буде торгуватися з премією або дисконтом, це означає, що CBDC набуває ознак цінного паперу, що породжує загалом питання доцільності віднесення цифрових грошей до грошових коштів [4].

Значною мірою підходи до відображення в обліку цифрових валют залежатимуть від способу організації таких грошей, їх фактичних можливостей, переваг та недоліків, а також потенційних обмежень щодо їх застосування. Поки електронна гривня все ще перебуває в процесі розробки, тому важко надати конкретні рекомендації щодо обліку таких активів, але надзвичайно важливо досліджувати можливі підходи до їх обліку, вивчати зарубіжний досвід країн, які також розвивають власні цифрові гроші, щоб сприяти якісному та ефективному впровадженню такого інструменту в Україні. Впровадження цифрових грошей потребуватиме реформування законодавства та розробки методологічних підходів до їх обліку.

Список використаних джерел

1. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення: 30.09.2024)
2. Aslalmi N., Ullah S., Rafique M. Accounting for digital currencies. *Research in International Business and Finance*. 2023. Vol. 64. URL: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0275531923000235?ref=pdf_download&fr=RR-2&rr=87c9de9f7e53fbd2 (дата звернення: 30.09.2024)
3. Central Bank Digital Currency Tracker. Atlantic Council. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/cbdctracker/> (дата звернення: 30.09.2024)

4. Darbyshire R. Accounting Issues For Central Bank Digital Currencies. Longfinance. 2020. URL: <https://www.longfinance.net/news/pamphleteers/accounting-issues-central-bank-digital-currencies/> (дата звернення: 30.09.2024)

Чік М. Ю.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування;
Кійко А. І.,
аспірант;
Львівський торговельно-економічний університет (м. Львів)

АСПЕКТИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах господарювання зміни у нормативно-правовій базі держави, яка регулює порядок ведення обліку на підприємствах різних видів економічної діяльності вимагають здійснення організації більш ретельного та ефективного контролю. Контроль є об'єктивно зумовленою складовою будь-якого процесу людської діяльності, зокрема й господарського механізму підприємств усіх, без винятку, галузей та форм власності, в тому числі, які надають транспортно-експедиторські послуги. Відсутність чітко налагодженої системи контролю є причиною виникнення невиправданих втрат та знижує загальну ефективність роботи підприємства. Практика реформування економіки різних галузей народного господарства, докорінні зміни в умовах функціонування суб'єктів господарювання, зближення вітчизняних стандартів бухгалтерського обліку із міжнародними стандартами диктують необхідність впровадження нових форм організації контролю, що спрямовані на вдосконалення його превентивної, інформаційної та регулювальної функцій.

Внутрішній контроль діяльності підприємств – це система заходів, спрямованих на забезпечення ефективності, надійності та законності бізнес-процесів. *Основні аспекти внутрішнього контролю включають:*

- організаційну структуру: визначення чіткої структури управління, що включає ролі та відповідальність співробітників. Організаційна структура внутрішнього контролю є ключовим елементом, що забезпечує ефективність і надійність системи контролю в підприємстві. Вона повинна бути чітко визначеною, щоб кожен співробітник розумів свої ролі та відповідальність на підприємстві;

- політики та процедури: розробка документованих політик і процедур, які регулюють діяльність підприємства, оскільки вони визначають правила і стандарти, за якими відбувається діяльність підприємства;